

Nr 58

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1970/71 till bidrag till svenska institut i utlandet m. m. jämte motion.

(5:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, punkt I 5, s. 423—424 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 2 januari 1970) föreslagit riksdagen att till Bidrag till svenska institut i utlandet m. m. för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 954 000 kr.

I motionen II: 864 av herr von Friesen m. fl. har hemställts att riksdagen måtte besluta

1. att beräkna anslaget Bidrag till svenska institut i utlandet m. m. så att det nuvarande arvudet 20 000 kr. till föreståndaren för Tessinstitutet Gunnar W. Lundberg kan höjas med skäligt belopp,

2. att uttala att Lundberg må kvarstå i sin befattning som föreståndare för Tessinstitutet tills vidare och i varje fall till utgången av juni 1974,

3. att uttala att Lundberg efter sin avgång med pension må behålla sin bostad inom Tessinstitutet som hedersbostad.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från styrelsen för Institut Tessin i Paris, Svenska institutet, statens personalpensionsverk och byggnadsstyrelsen.

Styrelsen för Institut Tessin framhåller att det enligt gällande av Kungl. Maj:t fastställda stadgar för institutet ankommer på styrelsen att utse föreståndare och därmed även att besluta om föreståndarens avgång. Något sådant beslut har inte fattats av styrelsen. Styrelsen har i övrigt anfört följande.

Redan i sin anslagsframställning för budgetåret 1965/66 föreslog styrelsen att institutets föreståndare kulturrådet Lundberg skulle garanteras en årsinkomst ungefär motsvarande lönen till en docent, varvid institutet skulle svara för den del av totalbeloppet som inte bestreds av utrikesdepartementet via Lundbergs arvode som kulturråd vid parisambassaden. Anslaget för det ifrågavarande budgetåret kom också — såsom anges i motionen — att avpassas så att Lundberg tillerkändes ett arvode över institutets stat av 20 000 kr., vilket i då gällande löneläge i stort sett — jämte arvudet från ambassaden — motsvarade en docentlön. I petita för när-

mast följande budgetår begärde styrelsen därför ingen förändring av föreståndararvodet.

Vid tidpunkten för anslagsframställningen avseende budgetåret 1967/68 bedömde styrelsen det sannolikt att inflyttningen i de nya lokalerna i Hôtel de Marle skulle kunna äga rum under loppet av våren 1968. Bl.a. i anslutning till en hösten 1965 avgiven skrivelse till Kungl. Maj:t med principförslag om Institut Tessins framtida verksamhet föreslog styrelsen att föreståndarens arvode fr. o. m. den 1 januari 1968 skulle beräknas till samma belopp som arvodet till föreståndaren vid Svenska institutet i Rom eller då 46 100 kr., dock — så länge Lundberg var Tessininstitutets föreståndare — minskat med kulturrådsarvodets belopp. Inflyttningen i Hôtel de Marle blev emellertid försenad och någon anslagsökning som medgav ett höjt arvode till Lundberg kom inte till stånd.

Sedan 1966 års förhandlingar om lönerna till universitets- och högskolelärare bl. a. lett till ett förbättrat löneläge för docenterna, förenade styrelsen i sina petita för budgetåret 1968/69 förslaget om anpassning till rominstitutets föreståndararvode med det äldre önskemålet om ett arvode på docentlönenivå till Lundberg, alltså under hänsynstagande till ambassadarvodet. Arvodetsbeloppet 20 000 kr. kom dock att bibehållas oförändrat, och inflyttningen i Hôtel de Marle blev ytterligare uppskjuten.

Inför budgetåret 1969/70 hade styrelsen även att bevaka Lundbergs pensionsförhållanden. Styrelsen föreslog därvid — som också redovisas i motionen — dels att en särskild tjänst som föreståndare i docents lönegrad Ue 20 skulle inrättas vid Tessininstitutet den 1 juli 1969 med Lundberg som förste innehavare, dels att Lundberg fr. o. m. den 1 juli 1973 skulle tillerkännas särskild statspension, baserad på antagandet att han under den tid han varit institutets föreståndare innehaft statlig tjänst med lön motsvarande vad som successivt utgått till en svensk e. o. docent.

I 1969 års statsverksproposition upptogs inte förslaget om en tjänst för Lundberg, och i prop. 1969: 79 förordade dåvarande chefen för civildepartementet — utan angivande av tidpunkt — att pension till Lundberg skulle utgå med 1 400 kr. i månaden. Detta blev också 1969 års riksdags beslut. Sedermera har Kungl. Maj:t genom skilda beslut den 27 juni 1969 dels i civildepartementet förklarat sig vilja, »så snart klarhet vinnes om tidpunkten för Lundbergs avgång från sina anställningar, efter särskild framställning meddela beslut om pension till Lundberg», dels i utbildningsdepartementet föreskrivit att »institutets styrelse i kommande anslagsframställningar har att utgå från att Lundberg avgår med pension från tjänsten som föreståndare vid institutet och från arvodesanställningen som kulturråd med utgången av juni 1971 samt att Lundberg äger längst intill utgången av juni 1971 disponera föreståndarbostaden i de lokaler som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 15 november 1968 står till institutets disposition i Hôtel de Marle i Paris».

Mot bakgrunden av det senare av de båda nyssnämnda besluten den 27 juni 1969 fann styrelsen inte skäl att i sina petita för budgetåret 1970/71 upprepa sitt förslag om en särskild tjänst på docentnivå för Lundberg. Detta innebär emellertid självfallet inte att ett beslut om en motsvarande arvodeshöjning i enlighet med motionärernas förslag inte skulle hälsas med den största tillfredsställelse. Styrelsen vill därför varmt tillstyrka bifall till motionen i denna del.

Härutöver finner styrelsen slutligen det i hög grad angeläget att Lundbergs bostadsfråga kan lösas tillfredsställande efter hans avgång från föreståndarbefattningen. Sedan motionen avgavs har i sådant syfte överenskommelse träffats av inebörd att institutets styrelse skulle verka för att Kungl. Maj:t anvisar medel till en särskild bostad i Paris — utanför Hôtel de Marle — att disponeras på livstid av makarna Lundberg fr. o. m. den 1 juli 1971. En skrivelse av sådant innehåll förbereds för närvarande och kommer inom kort att avges till Kungl. Maj:t i utbildningsdepartementet.

Svenska institutet har anfört följande.

Anskaffandet av Hôtel de Marle innebär en unik möjlighet för svenskar att få kontakt med franskt och internationellt kulturliv. Inredningen av huset har planerats så att kulturaktiviteter av olika slag skall kunna äga rum. Förutom den verksamhet som bedrivs i anslutning till Tessininstitutets samlingar planeras en livlig utåtriktad kontaktverksamhet omfattande bl. a. filmvisningar, konserter, utställningar, debatter, konferenser och undervisning i svenska. För denna verksamhet har Svenska institutet lagt ned ett betydande förberedelsearbete och nyanställt personal. Staten har som bekant hittills investerat över 7 milj. kr. i Hôtel de Marle, varav en icke oväsentlig del på den utrustning och inredning som krävs för ovan nämnda verksamhet. Det är därför av vikt att lokalerna från första början utnyttjas intensivt. Förväntningarna är stora, inte minst från svenska kulturarbetarorganisationer, på de möjligheter som här bör kunna skapas för stimulerande kontakter med dagens franska kultur, med internationell publik och med utländska kolleger inom olika konstgrenar och kunskapsfält. Hôtel de Marle förutsättes också spela en viktig roll i svenskt upplysningsarbete i Frankrike.

För att kunna förverkliga dessa planer och infria sådana förväntningar är det nödvändigt att detta första svenska kulturcentrum i utlandet blir väl organiserat. För närvarande är huset organisatoriskt splittrat på två separata institutioner, Tessininstitutet och Svenska institutet. Detta är ett provisorium som kommer att vara till 1/7 1971, då Hôtel de Marle förutsättes bli ett kulturcentrum under en samlad ledning. En arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet gör för närvarande en utredning som torde komma att utmynnas i ett förslag om en sådan organisation.

Svenska institutets ställningstagande till den föreliggande motionen skall betraktas mot denna bakgrund.

Institutet vill gärna vitsorda de betydelsefulla insatser som kulturrådet Gunnar W. Lundberg gjort som föreståndare för Tessininstitutet. Av skäl som anförts ovan, kan institutet dock icke biträda förslaget om förlängning av föreståndarens förordnande utöver den av Kungl. Maj:t föreskrivna tiden. Institutet anser av samma skäl att tjänstebostaden självklart bör stå till efterträdarens förfogande, så snart den nuvarande föreståndaren lämnat sin befattning.

Svenska institutet finner det emellertid angeläget framhålla, att föreståndaren bör erhålla sådana ekonomiska förmåner vid sin pensionering att hans försörjning tryggas. Den pension som beslutats av riksdagen synes klart otillfredsställande.

Institutet vill vidare understryka vikten av att berörda myndigheter bidrar till att frågan om pensionärsbostad för den avgående föreståndaren löses på ett tillfredsställande sätt.

Byggnadsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Genom beslut den 30 juni 1965 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för svenska statens räkning fullfölja inledda förhandlingar om förvärv av fastigheten Rue Payenne 11, Hôtel de Marle, i Paris.

Genom ovan nämnda beslut samt den 30 december 1965, 30 juni 1967, 8 mars och 18 oktober 1968, 27 juni 1969 har Kungl. Maj:t anvisat sammanlagt 7 537 000 kronor för fastighetens inköp, restaurering, inredning och möblering. Härutöver har Knut och Alice Wallenbergs stiftelse bidragit med 450 000 kronor för inredning av fyra forskarbostäder.

Genom beslut den 15 november 1968 utfärdade Kungl. Maj:t provisoriska bestämmelser rörande Hôtel de Marle. I enlighet härmed har den sammanlagda lägenhetsytan 1 202 m² fördelats enligt följande: Gemensamma utrymmen omfattande portvaktsbostad och förråd 71 m². Svenska Institutet, sällskaps- och samlings-

lokaler m. m. 324 m². Institut Tessin, övriga lokaler avseende utställningssalar m. m. 285 m², 8 forskarbostäder 306 m² samt föreståndarbostad 216 m². Föreståndarbostaden har utformats för representationsändamål och innehåller bl. a. salong 60 m² och matsal 40 m². Bostaden har — på motsvarande sätt som för föreståndarbostaden i Rominstitutet — planerats med sikte på att dess utnyttjande skall kunna ske som integrerad del av verksamheten inom huset i övrigt.

I bidraget för innevarande budgetår ingår hyreskostnaden för Tessininstitutet med 400 000 kronor och för Svenska Institutet med 150 000 kronor. Samma belopp har upptagits för budgetåret 1970/71. Genom att anläggningens färdigställande har försenats kommer bidraget för innevarande år att utnyttjas endast delvis. Av den angivna hyreskostnaden avser ca 95 000 kronor årshyra för föreståndarbostaden.

Statens personalpensionsverk påpekar att det av 1969 års riksdag fattade beslutet om pension åt Lundberg i och för sig inte innebär ett ståndpunktstagande till tidpunkten för Lundbergs avgång från tjänsten som föreståndare för Tessininstitutet. Pensionsverket redogör för de bestämmelser som reglerar frågan om avgångsskyldighet för flertalet statliga tjänstemän. Mot bakgrund av dessa regler har pensionsverket förklarat sig sakna anledning att uttala sig beträffande tidpunkten för Lundbergs avgång ur tjänst. Beträffande frågan om hedersbostad har pensionsverket framhållit att storleken av nyssnämnda pension inte skulle påverkas om han erhöle förmånen av hedersbostad.

Utskottet. Institut Tessin eller Tessininstitutet i Paris kom till år 1933. Institutet grundades av fil. lic. Gunnar Lundberg som sedan institutets tillkomst varit dess föreståndare. Stadgar för institutet fastställdes av Kungl. Maj:t den 18 januari 1963. Enligt dessa har institutet att genom stipendier, kurser, utställningar m. m. främja förbindelser mellan svenskt och franskt kulturliv.

Genom beslut i november 1968 utfärdade Kungl. Maj:t provisoriska bestämmelser rörande fastigheten Hôtel de Marle i Paris, vilken fastighet svenska staten förvärvat. Enligt bestämmelserna får fastigheten tills vidare intill utgången av juni 1970 disponeras av bl. a. Tessininstitutet. I avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut om den fortsatta verksamheten i Hôtel de Marle har styrelsen för Institut Tessin för nästa budgetår begärt en ökning av bidraget till institutets driftkostnader med 15 000 kr. Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen biträtt detta förslag. Av denna framgår vidare att inom utbildningsdepartementet påbörjats en utredning av förutsättningarna för den fortsatta verksamheten inom Hôtel de Marle, såväl inom ramen för Tessininstitutets organisation som i övrigt. I avvaktan på ställningstagandena till kommande förslag avses enligt statsrådsprotokollet nyssnämnda provisoriska bestämmelser få giltighet tills vidare intill utgången av juni 1971.

I sin egenskap av föreståndare för Tessininstitutet har Lundberg sedan 1936 åtnjutit förmånen av fri bostad. Särskilt föreståndararvode har utgått sedan budgetåret 1964/65. Arvodet som bestrids av medel från förevarande bidragsanslag har sedan budgetåret 1965/66 varit 20 000 kr. om året. Lundberg tjänstgör sedan hösten 1945 dessutom på halvtid som lokalanställt kulturråd vid svenska ambassaden i Paris. I sådan egenskap uppbär han arvode som nu utgår med 15 780 kr. om året.

I motionen II: 864 föreslås att det nu ifrågavarande anslaget skall beräknas så att Lundbergs förutnämnda årsarvode av 20 000 kr. kan höjas med skäligt belopp.

Som framgår av det föregående har Kungl. Maj:t föreslagit att bidraget till Tessininstitutet skall ökas med 15 000 kr. Utskottet har funnit sig böra tillstyrka detta förslag och är alltså inte berett att i enlighet med förslaget i motionen förordna en ytterligare uppräknig av bidraget. Det ankommer på institutets styrelse att inom ramen för tillgängliga medel besluta om arvode till föreståndaren.

Riksdagen fattade i fjol beslut om särskilda pensionsförmåner åt Lundberg, som är född 1903 (prop. 79, SU 91, rskr. 220). Enligt statsverkspropositionen har förutsetts att Lundberg med utgången av juni 1971 kommer att lämna befattningen som föreståndare för Tessininstitutet. I motionen II: 864 föreslås riksdagen uttala att Lundberg må kvarstå i sin befattning som föreståndare tills vidare och i varje fall till utgången av juni 1974. Med hänsyn till att det åvilar institutets styrelse att utse föreståndare och att besluta om föreståndarens avgång anser utskottet att det inte kan ankomma på riksdagen att göra något för styrelsen bindande uttalande i ifrågavarande avseende. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

I samma motion har slutligen framställts yrkande som har avseende på Lundbergs bostadsförmån. Tessininstitutet anför i sitt remissyttrande att institutet avser att hos Kungl. Maj:t anhålla om medel för att anskaffa en särskild bostad i Paris utanför Hôtel de Marle att disponeras av Lundberg fr. o. m. den 1 juli 1971. Enligt vad utskottet inhämtat har Kungl. Maj:t för avsikt att med hänsyn till de insatser Lundberg gjort medverka till att han bereds annan bostad då han lämnar befattningen som föreståndare för Tessininstitutet. Utskottet anser en sådan medverkan påkallad och föreslår att riksdagen som sin mening ger detta till känna för Kungl. Maj:t.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 864 i vad den avser ytterligare statsbidrag till Institut Tessin i Paris till *Bidrag till svenska institut i utlandet m. m.* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett anslag av 954 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen II: 864 i vad den avser uttalande beträffande tidpunkten för avgång från viss befattning,
3. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför i anledning av i motionen II: 864 framställt yrkande beträffande viss bostadsförmån.

Stockholm den 21 april 1970

På statsutskottets vägnar:

BIRGER ANDERSSON

Närvarande: se under utlåtandet nr 59.